

УДК 336.997

*Н. З. Блащук-Дев'яткіна,**к. е. н., доцент,**доцент кафедри фінансового менеджменту, ЛНУ імені Івана Франка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1860-3929>**Н. М. Ушкало,**студентка, ЛНУ імені Івана Франка**ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2184-6340>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.8.452

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО І СЕРЕДЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

N. Blashchuk-Devyatkina,

PhD in economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Management,
Ivan Franko National University of Lviv

N. Ushkalo,

Student, Ivan Franko National University of Lviv

SOURCES OF FINANCING FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

У статті досліджено основні джерела фінансування та кредитування малого і середнього підприємництва як важливого чинника економічного розвитку. Розглянуто особливості використання власних і залучених фінансових ресурсів підприємств, а також роль банківського кредитування, державної підтримки та альтернативних фінансових інструментів у забезпеченні їх діяльності. Метою роботи є аналіз сучасних джерел фінансування малого і середнього бізнесу та визначення їх значення для стабільного функціонування підприємств. У результаті дослідження обґрунтовано необхідність диверсифікації фінансових ресурсів та вдосконалення механізмів фінансової підтримки підприємництва. Особливу увагу приділено впливу зовнішніх економічних факторів на доступність фінансових ресурсів для суб'єктів малого і середнього бізнесу. Проаналізовано проблеми, з якими стикаються підприємства у процесі залучення фінансування в умовах економічної нестабільності. Визначено перспективні напрями розвитку альтернативних джерел фінансування, зокрема краудфандингу та фінансових технологій. Окреслено роль державної політики у стимулюванні інвестиційної активності підприємств. Запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів малим і середнім бізнесом.

Introduction. Small and medium-sized enterprises (SMEs) play a crucial role in ensuring sustainable economic development, increasing employment, stimulating innovation, and strengthening the competitiveness of the national economy. In most countries, SMEs form the basis of the economic system and contribute significantly to the formation of gross domestic product. In Ukraine, the development of this sector is also considered one of the key priorities of economic policy. However, the effective functioning and growth of small and medium-sized enterprises largely depend on their access to financial resources. One of the most significant challenges for entrepreneurs is the limited availability of financing instruments necessary for the development, modernization, and expansion of business activities. Under conditions of economic instability, increased competition, and global economic transformations, the issue of ensuring stable financial support for SMEs becomes especially relevant.

Purpose. The purpose of this article is to analyze the main sources of financing and lending for small and medium-sized enterprises and to determine their importance in ensuring the sustainable functioning and development of business entities. The study aims to examine both internal and external sources of financing used by SMEs, identify their advantages and disadvantages, and determine the role of financial institutions and government support programs in facilitating access to financial resources for entrepreneurs.

Results. The study identifies and characterizes the main financial resources available to small and medium-sized enterprises and analyzes their role in supporting business development. It is established that internal sources of financing, such as retained earnings, depreciation funds, and personal savings of entrepreneurs, ensure financial independence and reduce dependence on external creditors. However, these resources are often limited and insufficient to support large-scale investments or long-term development projects. External sources of financing therefore play a significant role in supporting SME activities. These sources include bank loans, government financial support programs, grants, leasing, factoring, venture capital investments, and crowdfunding mechanisms. Bank lending remains one of the most widespread forms of financing, although access to credit is often limited by high interest rates, strict collateral requirements, and insufficient credit history of entrepreneurs. At the same time, alternative financial instruments are becoming increasingly important in modern economic conditions. Venture capital investments support innovative and high-risk projects, while crowdfunding platforms allow entrepreneurs to attract financial resources from a large number of individual investors through digital platforms. The study also emphasizes the importance of government policies aimed at supporting small and medium-sized enterprises through preferential lending programs, financial guarantees, and institutional support mechanisms.

Conclusion. The results of the research indicate that ensuring access to diverse sources of financing is a key prerequisite for the sustainable development and competitiveness of small and medium-sized enterprises. A balanced combination of internal financial resources and external financing instruments allows enterprises to expand their activities, improve production efficiency, and implement innovative projects. In this context, it is important to strengthen the financial infrastructure, improve the effectiveness of state support mechanisms, and promote the development of alternative financial instruments that increase the availability of financial resources for entrepreneurs. Further research should focus on improving the institutional environment for SME financing, expanding the range of financial instruments available to businesses, and developing innovative mechanisms that support long-term entrepreneurial growth and economic stability.

Ключові слова: мале і середнє підприємництво, фінансування підприємств, банківське кредитування, фінансові ресурси, державна підтримка бізнесу.

Key words: small and medium-sized enterprises, business financing, bank lending, financial resources, government support for business.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Розвиток малого і середнього підприємництва є важливою передумовою стабільного економічного зростання держави. У більшості країн світу саме сектор малого і середнього бізнесу виступає одним із ключо-

вих драйверів економічного розвитку, інноваційної діяльності та структурної трансформації економіки. В Україні роль малого і середнього підприємництва також постійно зростає, однак ефективне функціонування цього сектору залежить в основному від доступності фінансових ресурсів.

Актуальність дослідження джерел фінансування малого і середнього підприємництва визначається по-

требою у пошуку дієвих механізмів забезпечення підприємств фінансовими ресурсами в умовах економічної нестабільності, трансформаційних процесів та зростання конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках [1]. В умовах воєнних викликів та економічних ризиків питання доступу малого і середнього бізнесу до фінансових ресурсів набуває ще більшої ваги, оскільки саме цей сектор створює значну кількість робочих місць, сприяє наповненню бюджету та підтримує економічну активність на регіональному рівні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика фінансування та кредитування малого і середнього підприємництва розглядалася у працях багатьох науковців. Зокрема, значний внесок у дослідження даної тематики зробили такі вчені, як Ковальчук К., Калугарь А. [6], Мурована Т. [8], Гейко Т. [1], а також інші дослідники, які аналізували механізми підтримки підприємництва, розвиток фінансової інфраструктури та особливості кредитування малого бізнесу. У їхніх роботах розглядаються питання доступу підприємств до банківських кредитів, роль державної підтримки, розвиток альтернативних фінансових інструментів, а також вплив фінансових ресурсів на ефективність підприємницької діяльності.

Разом із тим, незважаючи на велику кількість наукових досліджень з цього питання, низка проблем залишається недостатньо розкритими. Потребують подальшого аналізу питання диверсифікації джерел фінансування малого і середнього підприємництва, удосконалення інструментів державної підтримки цього сектору, а також розвитку альтернативних способів залучення фінансових ресурсів. До таких форм, зокрема, належать венчурне інвестування, краудфандингові платформи та мікрофінансові механізми.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Основна ціль статті — дослідження основних джерел фінансування та кредитування малого і середнього підприємництва, визначення ролі останніх у забезпеченні ефективного функціонування та розвитку підприємств. Завдання дослідження — розглянути основні форми фінансового забезпечення підприємницької діяльності, проаналізувати особливості використання власних та залучених фінансових ресурсів, а також визначити перспективні напрями вдосконалення механізмів фінансування малого і середнього бізнесу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Малі та середні підприємства можуть фінансувати свою діяльність з різних джерел, які умовно ділять на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх належать власні кошти підприємства — прибуток, особисті заощадження підприємців, амортизаційні відрахування, а також гроші, отримані від продажу активів. Використання власних коштів має кілька переваг: підприємство не залежить від кредиторів, не потрібно платити відсотки, а фінансові ризики менші. Але власних ресурсів часто не

вистачає, щоб забезпечити потрібні інвестиції для розвитку бізнесу [13, с. 49—50].

Зовнішні джерела фінансування малого і середнього підприємництва (МСП) в сучасних умовах включають банківські кредити, інвестиції (у тому числі іноземні), державну фінансову підтримку, грантові програми, лізинг, факторинг та інші фінансові інструменти. У структурі зовнішнього фінансування домінуючу роль традиційно відіграє банківське кредитування, яке залишається ключовим інструментом забезпечення ліквідності та розвитку бізнесу.

Банківські кредити дозволяють підприємствам реалізовувати інвестиційні проєкти, фінансувати оборотний капітал та розширювати виробництво. За даними Національного банку України, у 2024 році обсяг кредитного портфеля бізнесу зріс на 22,4%, що свідчить про поступове відновлення кредитної активності навіть в умовах економічної нестабільності [9]. Крім того, у межах державної програми "Доступні кредити 5-7-9%" та інших ініціатив у 2025 році підприємці отримали понад 28,8 тис. кредитів і 3 тис. лізингових угод на загальну суму 106,8 млрд грн [12].

Важливим доповненням до банківського кредитування є державні механізми підтримки. Зокрема, у 2025 році малий і середній бізнес отримав понад 31,9 тис. пільгових кредитів та лізингового фінансування, а також 447 грантів на суму понад 211 млн грн у межах міжнародних програм співпраці з ЄС, GIZ, UNDP та іншими організаціями [12]. Також значну роль відіграють державні гарантії: лише у 2025 році було надано понад 8 тис. гарантованих кредитів на суму 32 млрд грн [5].

Окрему нішу займають міжнародні фінансові інституції, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), які активно підтримують кредитування МСП. Наприклад, у 2025 році ЄБРР надав українським банкам фінансування у розмірі близько 20 млн євро для подальшого кредитування малого і середнього бізнесу, а також планував додаткові 21 млн євро в рамках механізмів розподілу ризиків [5]. Подібні програми дозволяють зменшити ризики для банків і підвищити доступність кредитних ресурсів для підприємців.

Разом з тим, альтернативні інструменти фінансування, такі як лізинг і факторинг, набувають все більшого значення. Вони дозволяють підприємствам залучати ресурси без значного одноразового фінансового навантаження та забезпечують гнучкість у фінансовому плануванні. Наприклад, у межах державних програм у 2025 році було укладено понад 3 тис. лізингових угод, що свідчить про зростання популярності цього інструменту.

Попри наявність широкого спектра фінансових інструментів, доступ до зовнішнього фінансування для МСП залишається обмеженим. Основними бар'єрами є високі процентні ставки, жорсткі вимоги до застави, недостатня кредитна історія та високі ризики ведення бізнесу в умовах війни. За результатами дослідження ЄБРР, у 2024 році 47% українських МСП зазнали зниження прибутків (у середньому на 38%), що додатково ускладнює їхню кредитоспроможність [7].

І хоча банківське кредитування залишається найбільш поширеним джерелом фінансування малого і середнього бізнесу, його ефективність значною мірою залежить від державної підтримки, участі міжнародних фінансових інституцій та розвитку альтернативних фінансових інструментів. Комплексне поєднання цих механізмів є необхідною умовою забезпечення фінансової стійкості та розвитку МСП в Україні.

Зовнішні джерела фінансування на сьогодні це банківські кредити, інвестиції, державну фінансову підтримку, грантові програми, лізинг, факторинг та інші фінансові інструменти. Найпоширеніше джерело залучення фінансових ресурсів є банківське кредитування. Банківські кредити дозволяють підприємствам отримати кошти, аби реалізувати інвестиційні проекти, поповнити оборотний капітал та розширити виробництво. Однак доступ до банківського кредитування для малого і середнього бізнесу часто ускладнюється високими процентними ставками, вимогами до забезпечення кредитів та недостатньою кредитною історією підприємств.

У підтриманні фінансування малого і середнього бізнесу, державні програми також відіграють важливу роль. У багатьох країнах уряди пропонують пільгові кредити, гарантійні фонди, субсидії та податкові знижки, щоб допомогти підприємцям. В Україні ж різке зростання державного боргу, пов'язане з перерозподілом витрат на військові потреби, створює проблеми. Через це держава змушена залучати кредитні кошти, щоб виконувати свої функції та покривати бюджетні видатки [8, с. 2]. В Україні є програми доступного кредитування для малого бізнесу, які спрямовані на зниження вартості кредитних ресурсів та можливостей розширення доступу підприємств до фінансових інструментів.

Крім традиційних джерел фінансування, важливого значення набувають альтернативні фінансові інструменти. Одним із таких інструментів є венчурне фінансування, яке передбачає інвестування коштів у перспективні інноваційні проекти з високим рівнем ризику. Завдяки венчурному капіталу підприємства можуть отримувати фінансові ресурси для розвитку нових технологій та впровадження інновацій. Однак цей вид фінансування переважно використовується у високотехнологічних галузях та стартап-проектах [13, с. 49—50].

Ще одним перспективним напрямом фінансування малого і середнього бізнесу є краудфандинг, який передбачає залучення коштів від великої кількості інвесторів через спеціалізовані онлайн-платформи. Такий механізм фінансування дозволяє підприємцям реалізувати інноваційні проекти без необхідності звернення до традиційних фінансових установ. Краудфандинг активно розвивається у різних країнах світу та поступово набуває популярності в Україні.

Також важливим інструментом фінансового забезпечення підприємницької діяльності є лізинг, який дозволяє підприємствам використовувати необхідне обладнання або техніку без значних одноразових витрат на їх придбання. Лізингові операції допомагають оновленню основних засобів підприємств та підвищенню ефективності їх діяльності [13, с. 49—50].

Факторинг є ще одним фінансовим інструментом, який використовується для забезпечення ліквідності

підприємств. Сутність факторингу полягає у продажу підприємством своєї дебіторської заборгованості фінансовій установі, що дозволяє отримати грошові кошти раніше встановленого строку оплати. Це сприяє покращенню фінансового стану підприємств та забезпечує стабільність їх грошових потоків.

Одним із найважливіших інструментів підтримки бізнесу є державна програма "Доступні кредити 5-7-9%". Остання дає можливість забезпечити підприємств пільговими кредитними ресурсами, аби забезпечити сталий розвиток бізнесу та підтримати ліквідність підприємств. За даними Міністерства економіки України, від початку дії цієї програми у 2020 році підприємці отримали понад 138 тис. кредитів, загальною сумою близько 476 млрд грн [3].

За офіційними даними, станом на 4 серпня 2025 року підприємці отримали понад 121 000 кредитів на загальну суму більше 417 млрд грн в межах цієї програми, з яких 86 000 кредитів на 327,5 млрд грн видано з початку дії воєнного стану, що свідчить про її важливу роль у підтримці бізнесу навіть в умовах війни [2]. Протягом 2025 року мікро-, малі та середні підприємства залучили понад 16 600 пільгових кредитів на суму приблизно 51 млрд грн, причому значна частина цих коштів спрямована на розвиток переробної промисловості, інвестиційні проекти, підтримку сільського господарства та фінансування в зонах високого військового ризику. Програма залучила 46 авторизованих банків, серед яких значну частину виданих кредитів забезпечують державні банки, що підсилює доступність фінансування для підприємств [2]. Галузевий розподіл пільгового фінансування демонструє, що найбільші обсяги коштів були спрямовані на реальний сектор економіки, зокрема аграрний сектор та торговельну сферу, що відображає пріоритети економічної політики. Часткова компенсація відсоткової ставки та можливість отримання кредитів для підприємств у зонах високого ризику сприяють не лише збереженню поточної діяльності бізнесу, але й стимулюванню інвестиційної активності та розвитку виробництва.

Важливо зазначити, що значна частина цих кредитів була надана саме під час воєнного стану, що свідчить про активне використання фінансових інструментів для підтримки економіки. Зокрема, у період повномасштабної війни українські підприємці залучили понад 103 тис. кредитів на суму більш ніж 387 млрд грн у 2025 році в межах програми "5-7-9%" було видано близько 30 тисяч кредитів на суму майже 94 млрд грн, що підтверджує високий попит на доступні фінансові ресурси серед малого та середнього бізнесу [11].

Станом на початок 2026 року програма продовжує активно функціонувати: лише за перші місяці року підприємці вже отримали понад 4 тис. кредитів на суму більше 20 млрд грн. Найбільшу частку кредитних ресурсів отримують підприємства аграрного сектору, переробної промисловості, а також сфери торгівлі [3].

Водночас дослідження показують, що більшість малих і середніх підприємств в Україні все ще потребують додаткової фінансової підтримки для стабільного функціонування. За оцінками експертів, понад 95% малих і середніх підприємств потребують фінансових

ресурсів, аби подолати економічні наслідки війни та забезпечити подальший свій розвиток [10, с. 397—402].

Крім державних програм, важливу роль у фінансуванні підприємництва відіграють міжнародні фінансові організації. Зокрема, Європейський банк реконструкції та розвитку, протягом 2022—2023 рр, інвестував понад 3 млрд євро в українську економіку, значна частина яких була спрямована саме на кредитування бізнесу, включаючи мале та середнє підприємництво [14].

Результати дослідження свідчать, що ефективний розвиток малого і середнього підприємництва залежить також і від доступності різноманітних джерел фінансування. Поєднання власних та залучених фінансових ресурсів дозволяє підприємствам забезпечити стабільність діяльності, підвищити інвестиційну активність та розширити масштаби виробництва. Водночас важливим завданням державної економічної політики є створення сприятливих умов для розвитку фінансової інфраструктури та розширення доступу підприємств до фінансових ресурсів [8, с. 4—7].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Фінансування малого і середнього підприємництва має базуватися на комплексному використанні різних фінансових інструментів. Важливим є розвиток банківського кредитування, удосконалення механізмів державної підтримки, а також розширення використання альтернативних джерел фінансування. Необхідно також сприяти розвитку інституційної інфраструктури фінансового ринку, підвищенню фінансової грамотності підприємств та створенню сприятливого інвестиційного клімату.

Тому, важливим чинником для економічного зростання України є формування дієвих механізмів забезпечення малого та середнього підприємництва необхідними фінансовими ресурсами. Подальші наукові дослідження в цьому напрямку повинні бути спрямовані на вдосконалення механізмів фінансової підтримки підприємства, оптимізацію системи кредитування та розвиток сучасної фінансової інфраструктури, що сприятиме активізації підприємницької діяльності та підвищенню економічної стабільності держави.

Література:

1. Гейко Т.Ю. Удосконалення механізмів фінансування малого і середнього підприємництва. Національний інститут стратегічних досліджень. 2022. С. 1—8. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-12/finansuvannya-malogo-i-seredniogo-pidpriemnytstva.pdf>

2. "Доступні кредити 5-7-9%": 51 мільярд гривень отримали підприємці за держпрограмою від початку року. Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України. 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dostupni-kredyty-5-7-9-51-miliard-hryven-otrymaly-pidpriemtsi-za-derzhprohramoiu-vid-pochatku-roku>

3. "Доступні кредити 5-7-9%": щотижнева статистика. Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України. 2026. URL: <https://me.gov.ua/>

News/Detail/1554337d-425a-49b4-aeae-0c0b5667f5-26?lang=uk-UA&title=DostupniKrediti5-7-9-SchotizhnevaStatistika&

4. ЄБРР надає 20 млн євро в національній валюті ПроКредит Банку Україна. МінФін. 2025. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/12/11/164074666/>

5. ЄБРР планує виділити 21 млн євро для підтримки бізнес-кредитування в Україні. МінФін. 2025. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/03/06/146548130/>

6. Ковальчук, Н., Калугарь, А. Виклики для підприємств України в умовах війни з росією. Економіка та суспільство, №42. 2022. С. 1—5. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1643/1580>

7. Майже половина МСБ в Україні втратила прибутки у 2024 році, але продовжує інвестувати — дослідження ЄБРР. МінФін. 2025. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/07/21/155132946/>

8. Мурована, Т. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. Економіка та суспільство. № 47. 2023. С. 1—8. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2144/2073>

9. Обсяги кредитування бізнесу та населення продовжують зростати — НБУ. МінФін. 2024. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/11/15/139847625/>

10. Павлов К. Загрози та потенційні ризики для функціонування малого та середнього бізнесу в Україні за умов війни. Вчені записки. №38. 2025. С. 394-406 URL: <https://vz.kneu.ua/download/2025/38%281%29.31/Threats%20and%20potential%20risks%20for%20the%20functioning%20of%20small%20and%20medium-sized%20businesses%20in%20Ukraine%20during%20the%20war.pdf>

11. Підсумки 2025: За держпрограмою "5-7-9%" підприємці отримали 30 тис. доступних кредитів на майже 94 млрд гривень. 2026. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidsumky-2025-za-derzhprohramoiu-5-7-9-pidpriemtsi-otrymaly-30-tys-dostupnykh-kredytiv-na-maizhe-94-mlrd-hryven?>

12. Підсумки-2025: Мінфін забезпечив високі показники євроінтеграції та фінансову стійкість держави. МінФін. 2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/pidsumki2025_minfin_zabezpechiv_visoki_pokazniki_evrointegratsii_ta_finansovu_stiikist_derzhavi-5524

13. Приступа Л.А., Блажівська А.С. Кредитування як важлива форма фінансування малого та середнього бізнесу в Україні. International scientific journal "Grail of Science" № 34. 2023. С. 48—54. URL: https://www.researchgate.net/publication/377023694_KREDITUVANNA_AK_VAZLIVA_FORMA_FINANSUVANNA_MALOGO_TA_SEREDNOGO_BIZNESU_V_UKRAINI

14. Tsymbala A. Resilience of Ukraine's Small and Medium Businesses Amid the War: Challenges, Policy, and the Future. Analytics Economics. 2025. URL: <https://voxukraine.org/en/resilience-of-ukraine-s-small-and-medium-businesses-amid-the-war-challenges-policy-and-the-future>

References:

1. Heiko, T.Yu. (2022), "Improvement of financing mechanisms for small and medium-sized enterprises",

Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-12/finansuvannya-malogo-i-seredniogo-pidpnyemnytstva.pdf> (Accessed 8 March 2026).

2. Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine (2025), "Affordable loans 5-7-9%: 51 billion UAH received by entrepreneurs under the state program since the beginning of the year", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/dostupni-kredyty-5-7-9-51-miliard-hryven-otrymaly-pidpnyemtsi-za-derzhprohramoiu-vid-pochatku-roku> (Accessed 8 March 2026).

3. Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine (2026), "Affordable loans 5-7-9%: weekly statistics", available at: <https://me.gov.ua/News/Detail/1554337d-425a-49b4-aeae-0c0b5667f526?-lang=uk-UA&title=DostupniKrediti5-7-9-Schotizhneva-Statistika&> (Accessed 8 March 2026).

4. MinFin (2025), "EBRD provides 20 million euros in national currency to ProCredit Bank Ukraine", available at: <https://minfin.com.ua/ua/2025/12/11/164074666/> (Accessed 8 March 2026).

5. MinFin (2025), "EBRD plans to allocate 21 million euros to support business lending in Ukraine", available at: <https://minfin.com.ua/ua/2025/03/06/146548-130/> (Accessed 8 March 2026).

6. Kovalchuk, N. and Kalugar, A. (2022), "Challenges for Ukrainian enterprises under the war with Russia", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 42, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1643/1580> (Accessed 8 March 2026).

7. MinFin (2025), "Almost half of SMEs in Ukraine lost profits in 2024 but continue to invest — EBRD study", available at: <https://minfin.com.ua/ua/2025/07/21/155132946/> (Accessed 8 March 2026).

8. Murovana, T. (2023), "Domestic entrepreneurship under martial law: main trends and support methods", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 47, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2144/2073> (Accessed 8 March 2026).

9. MinFin (2024), "Business and household lending volumes continue to grow — NBU", available at: <https://minfin.com.ua/ua/2024/11/15/139847625/> (Accessed 8 March 2026).

10. Pavlov, K. (2025), "Threats and potential risks for the functioning of small and medium-sized enterprises in Ukraine under war conditions", *Naukovi zapysky*, vol. 38, available at: <https://vz.kneu.ua/download/2025/38%281%29.31/Threats%20and%20potential%20risks%20for%20the%20functioning%20of%20small%20and%20medium-sized%20businesses%20in%20Ukraine%20during%20the%20war.pdf> (Accessed 8 March 2026).

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2026), "Results 2025: under the state program 5-7-9% entrepreneurs received 30 thousand affordable loans totaling almost 94 billion UAH", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidsumky-2025-za-derzhprohramoiu-5-7-9-pidpnyemtsi-otrymaly-30-tys-dostupnykh-kredytiv-na-maizhe-94-mlrd-hryven> (Accessed 8 March 2026).

12. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "Results 2025: MinFin ensured high indicators of European integration and financial stability of the state", available

at: https://mof.gov.ua/uk/news/pidsumki2025_minfin_zabezpechiv_visoki_pokazniki_ievrointegratsii_ta_finansovu_stiikist_derzhavi-5524 (Accessed 8 March 2026).

13. Prystupa, L.A. and Blazhievskaya, A.S. (2023), "Lending as an important form of financing small and medium-sized businesses in Ukraine", *International Scientific Journal Grail of Science*, vol. 34, available at: https://www.researchgate.net/publication/377023694_KREDITUVANNA_AK_VAZLIVA_FORMA_FINANSUVANNA_MALOGO_TA_SEREDNOGO_BIZNESU_V_UKRAINI (Accessed 8 March 2026).

14. Tsybala, A. (2025), "Resilience of Ukraine's small and medium businesses amid the war: challenges, policy, and the future", *VoxUkraine*, available at: <https://voxukraine.org/en/resilience-of-ukraine-s-small-and-medium-businesses-amid-the-war-challenges-policy-and-the-future> (Accessed 8 March 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 06.04.26

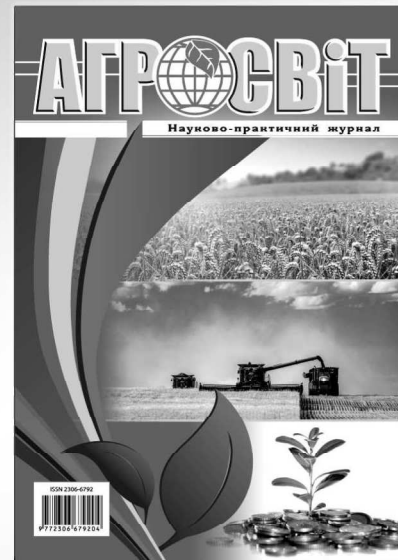
Процеженовано / Revised: 16.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 21.04.26

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292